

neserati se sprejemajo in velja
tristopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se
cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo
(administracija) in ekspedicija na
Starem trgu h. št. 16.

SLOVENEK

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 6 . . . —
za četrt leta . . . 2 . . . 50

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 . . . 20
za četrt leta . . . 2 . . . 10

V Ljubljani na dom pošiljan
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na Bregu hišna
št. 190.

Izhaja potrikrat na teden in sicer
v torek, četrtek in soboto.

Solska postava za katoliško ljudstvo na Predarelskem.

Deželni odbor predarelski je podal dežel-
nemu zboru načrt postave za katoliške šole
v deželi. To je cerkvi sovražne liberalce raz-
jarilo, da zabavljajo in zasramujejo omenjeni
deželni odbor. Da bi tudi na vlado nekoliko
pritisnili, že zdaj izrekajo nado, da ta postava
mora biti in bo zavržena. Zakaj li? Zato, ker
je odločno katoliška. Čudno, da so liberalci,
ki povsod in neprenehoma le svobodo vere
oznanjujejo, edino le proti katoličanom tako
ostri, da jim ne dovoljujejo katoliških šol,
protestanje in judje pa jih smejo imeti, kolikor
jim ljubo, protestantovskih in judovskih. Ta
čudna prikazen se dá razjasniti edino s tem,
da se brezverski liberalci katoliške cerkve naj-
bolj bojé; da bi le to enkrat ugnali in uničili,
z drugimi verami — mislijo — bo šlo mnogo laže.

Katoliška šolska postava za Predarelsko
sloni na načelu prave verske svobode. Poročilo,
s katerim se opravičuje in kot potrebna ute-
meljuje, povdarja to, da v tej postavi se va-
ruje po naravi vtrjena pravica staršev do otrok,
da smejo otroke svoje tako odgojevati, kakor
jim velj dolžnost do katoliške cerkve. Porok
za dobro odgojo je nadzorstvo cerkve nad šo-
lami, in to nadzorstvo se ne dá po nobenem
drugem nadzorstvu nadomestiti. Da pa more
cerkev nasproti rodovini prevzeti poročstvo za
vspešno in dobro odgojo, mora ona sama po-
polnoma neomejena, prosta biti v nadzorstvu
šol. Državi ostane pri vsem tem pristoječa jej
pravica do nadziranja šol, kolikor ji je treba
za splošno postavno varnost.

Mi smo že večkrat povdarjali tu in do-
kazali, da brezverska šola, t. j. šola edino le
pod nadzorstvom države stoječa, vplivu cerkve
pa odtegnjena, tira človeštvo in po njem države
v pogubo. Deželni odbor predarelski je v tem
popolnoma naših misli; on za katoliške šole
postavi čvetero sledečih glavnih načel:

„I. Vsa telesna in duševna odgoja otroka,
kteri se mora posebno izobraževanje po pod-
uku prištevati, je naravna dolžnost, tedaj ne-
popustljiva pravica rodovine. — II. Dolžnost
katoliške rodovine je katoliška odgoja otroka.
Katoliško pa rodovina otroka ne more odgojiti
brez cerkve. Cerkev ima tedaj po rodovinskem
pravu, po svoji božji misiji pravico odgojevati
otroka s tem, da ga podučuje v verskih in
nравstvenih naukih, delj mu sv. zakramente,
da nadzoruje vsak drug poduk toliko, da ne
podira njene odgoje in njenim naukom ni na-
sproti. — III. Država ima nalog, rodovini in
cerkvi varovati pravico do tega odgojevanja. —
IV. Ljudski šoli je naloga v sporazumljenji z
rodovino otroke versko-nравno odgojevati, jim
dati podlago za to, česar se morajo še učiti za
življenje in svoj človeški poklic, in v tem ob-
ziru dopolnovati odgojo, ki jo otrok domá do-
biva.“

Iz tega namena ima ljudska šola v vsaki
občini biti pod nadzorstvom dušnega pastirja.
Ta složen z učiteljem vreduje vse in le, če bi
se to ne dalo, se obrne do krajnega šolskega
urada ali okrajnega šolskega nadzornika, in če
ni drugače, do deželnega šolskega sveta. Krajni
šolski svet je sestavljen iz dušnega pastirja
občine, ki je predsednik, iz srenjskega pred-
stojnika (župana) in iz občinskega šolskega
nadzornika.

Pripoznati se mora, da je ta uredba mnogo
pripravnejša in cenejša od sedanje. Le škoda,
da se pri sedanjem vremenu ni nadjati, da bi
vlada potrdila to postavo, ko jo je deželni
zbor sklenil.

Slednjič bi opozorili naš kranjski deželni
odbor na ta načrt, na čegar podlagi bi se dala
tudi za Kranjsko potrebna in koristna postava
za katoliške šole izdelati. Morda pridejo časi
ugodni za njo in takrat bo dobro, če bo že
pripravljena.

Deželni zbori.

Deseta seja 7. aprila. Ko se je več peticij
izročilo odsekom, so se brez ugovora po na-
svetu finančnega odseka potrdili računski sklepi
različnih zakladov za leto 1875 in sicer: usta-
novnih zakladov, normalno-šolskega in njegovih
podzakladov in zemljišnega zaklada.

Pri poročilu finančnega odseka o prošnji
g. Riharda Dolenca za stalno službo kot vodja
in učitelj na sadje- in vinorejski šoli na Slapu
se je vnela precej živahna debata, katero je
pričel nemčurski poslanec velikoposestnikov
vit. Vesteneck, ki je ta pot prvokrat odprl v
deželnem zboru svoja usta. Finančni odsek
namreč predlaga, naj se prošnja g. R. Dolenca
za stalno službo s petletnicami usliši. Zoper
ta predlog se oglasi Vesteneck, rekoč, da de-
žela nima dosti denarja za tako šolo, kakor
je slapska v Vipavi, da tisti, ki hočejo Do-
lencu privoliti plačo, ne plačujejo davka, am-
pak le oni na njegovi strani itd. Ko se je na
tem potu zadosti spehal, stavi predlog, naj dež.
zbor odbije to prošnjo.

Zavrne ga kratko, pa prav dobro poslanec

O jeziku.

(Spisal F. Kr.)

(Konec.)

Zdaj toraj, ko smo ovrgli z dokazi naj-
navadnejšo napačno trditev, prišli smo do pra-
vega odgovora. Pa poprej še, predno damo
zaželeni odgovor, naj rešimo še eno važno
vprašanje, brez katerega odgovor ni mogoč,
vprašanje namreč: Ktera razméra je med člo-
veško mislijo in med jezikom?

Da z vsako besedo naznanujemo kako
misel, znano je vsakemu; ravno tako pa tudi,
da beseda sama na sebi nam še ne dá misli.
Mi z besedo: krava, zaznamujemo ravno tisto,
kar Nemeck z besedo: Kuh, ali Latineck z be-
sedo: vacca. Vsaka od teh besed: krava, Kuh,
vacca, pa bi lahko zaznamovala tudi kaj dru-
zega, toraj se misel ne veže ravno na to besedo.
Pač pa se najdejo nekatere besede, ktere po
naturnih glasovih posnemamo misel samo izre-
čejo, n. pr. grom, grmeti, pihati, vriskati, bob-
neti, šumeti itd. Vendar pa so take besede le

posamezne in bi se nikakor ne dale po gotovih
postavah zbrati in sestaviti.

Pa kako, kaj se popreje razvije, misel ali
jezik? Odgovor je: Jezik ni nepogojno potreben,
da se more misliti, pač pa je mišljenje nepo-
gnojno potrebno, da se more razviti jezik; po-
polnoma mišljenje pa se brez jezika nikakor
razviti ne more. Vse to spoznalo se bo bolj
natanko s tem, da prevdarimo vsako teh trdi-
tev posebej in navedemo vzrokov, kteri doka-
žejo, da so resnične.

1. Jezik ni nepogojno potreben, da
se more misliti.

Da z zunanji počutki čutimo, da se poč-
utki razvijajo tudi brez jezika, tega nam ne
bo treba dokazovati, ker je samo na sebi
razvidno in s skušnjo neovrgljivo potrjeno.
Otrok čuti, ko na svet pride; komaj zagleda
luč sveta, že joka. Kmalo se mu razvije tudi
pogled, posluh, voh, okus.

Da se tudi spomin in domišljija razvijeta
brez jezika, spoznamo lahko iz naslednjega
zgleda: Človek, ki bi v samoti zrastel, bi se
gotovo spominjal na drevo, katero mu je dajalo

živeža, na vir, s katerim si je gasil žejo, na
brlog, ki mu je dal zavetje proti mrazu in
hudemu vremenu. Zmisliti bi si tudi mogel
streho iz vej, ako bi se spominjal na ono
jamo, ktera ga je krila dežju.

Bolj težko pa je določiti, ali bi mogel
tudi višje misli imeti, ko bi bil sam sebi pre-
puščen brez jezika, kakor n. pr. misel, da se
nič ne zgodi brez gotovega vzroka, da je raz-
loček med dobrim in hudim. Kar to vprašanje
zadeva, se možje, ki so se mnogo pečali ž
njim, ne vjemajo. Največ vzrokov pa govori
za trditev, da se take višje misli vsaj v kali
morejo pričeti brez jezika, da se pa ne morejo
popolnoma izcimiti in razcvesti brez njega, da
je toraj misel brez jezika mogoča, ne pa po-
polnoma razvoj mišljenja.

Kdor tedaj trdi, da se misel brez jezika
nikakor izcimiti ne more, zamenja misel in
jezik. Saj to znano nam je iz skušnje: koliko-
krat imamo v glavi kako misel in je vendar
ne moremo izreči; gotovo se ti je že primerilo,
da si hotel kako ime zgovoriti, katero ti je bilo
prav znano, pa vendar besede nisi našel, kar
potem pravimo, na jeziku mi je, pa vendar ne

M. Lavrenčič, rekoč, da slapška šola je velika dobrota ne le za vipavsko dolino, ampak tudi za Dolenjsko, ker je v nji več Dolenjcev. Služba vodje je težka, kajti šola je imela veliko nasprotnikov. Če se še ljudski učitelji stalno vmestujejo, zakaj bi se g. Dolenc ne? Govornik podpera odsekov predlog.

Poročevalec dr. Zarnik pobija Vesteneckove razloge, rekoč, da ona stran se upira plači le takrat, kadar gre za kako narodu našemu koristno reč, sicer ne. Zakaj je vitez Vesteneck molčal, ko se je muzejnemu varuhu Dežmanu plača povišala? Dalje priporoča gosp. Dolenc, ki bi lahko boljšo službo imel, da bi ne bil domoljub. Vesteneckovo očitjanje, da na naši (narodni) strani ne sedé davkoplačevalci, je prazno, kajti med nami sedi poslanec, ki sam plačuje več davkov nego nemčurji, kar jih je tu, vsi skup. Dolenc in Dežmana služba se ne morete primerjati, kajti Dežmanovo bi lahko opravljal kak penzionist za 200 gl., ker posla ni nobenega, pri tem pa vendar še vse v jako slabem redu.

V specialni debati se oglasi Dežman in govori „pro domo sua“ v znanih tiradah in sklene, da njemu ne gre za slavo in živijoklice, ampak da dela na tihem za deželo; potomci naši bodo sodili, kdo je več storil za narod, on in njegova stranka, ali pa tisti, ki se narodnjake imenujejo. (Veselost).

Za njim govori še Vesteneck kratko, pa razburjeno in pravi, da je ponosen na to, da je c. kr. uradnik.

Ko je poročevalec zavrnil še Dežmana rekoč, da to, kar je on govoril, ne meri na g. Dežmana, ampak na njegovo službo muzejskega varuha, in da je Dežman nekdanj v Celji pač rad poslušal „živijo“ in pobiral leteče mu cvetlice, — je glasovanje o Vesteneckovem predlogu, ki p a d e; potem obvelja predlog finančnega odseka.

Seja je trajala do dveh popoldne, zato moremo konec poročila podati še le prihodnjič. Enajsta seja je danes.

V predarelskem zboru je konservativna večina „en bloc“ sprejela šolsko postavo, o kateri obširneje govorimo v vvodnem članku. Liberalci Fetz je v imenu tovarišev svojih rekel, da se posvetovanja o tej postavi nočejo vdeležiti, vladni komisar pa je celó trdil, da deželni zbor ni kompetenten dati tako postavo, in da je nobena vlada, ki ji je za čast kaj

mar, ne more priporočiti v najvišje potrjenje. Obravnava je bila živahna in je trpela skoro 3 ure.

Politični pregled.

V Ljubljani, 7. aprila.

Avstrijske dežele.

Delegaciji se snidete neki 9. maja v Budapešti.

O ministerskih obravnavah se sliši le to, da si ministerstvi niste več tako nasprotni kakor v začetku in da imate trdno prepričanje, da se bodo obravnave srečno končale, ne da bi moralo katero ministerstvo odstopiti.

Vnanje države.

Na jugoslovanskem bojišču orožje zdaj miruje in vodje vstajnikov so povabljeni v Sutorino, da se dogovore, pod katerimi pogoji hočejo odložiti orožje. Turška vlada in tudi druge države so vstajnike s tem dejansko priznale za vojskovalno stranko. Vstajniki pa tudi dobro vedó, v kakih zadregah da je Turčija in hočejo ta vgodni čas porabiti v svoje oslobodenje. Pravijo namreč, da ne sprejmo nobenih drugih pogojev nego popolno samostalnost Bosne in Hercegovine.

V Bosni se je vzdignil bihački okraj, ter se je kristjanom pridružilo tudi okoli 210 Turkov. Vstajniki so neki klicali: „Živio car avstrijski!“ Pri Uncu pod Plastirovo planino so 1. aprila vstajniki zopet natepli Turke in v roke dobili mnogo pušek, ki so jih Turki proč pometali in en voz s streljivom.

Od rusko-poljske meje se „Germaniji“ piše: Kadar telegraf, ki o cerkvenih rečeh veliko ne govori, poroča o obravnavah med Rusijo in papežem, je to gotovo znamenje, da Rusija hoče na ta način prikriti grozovitost, ki jih doma počenja. Če se o tem kaj izvê, so precej pripravljeni vse utajiti sklicevaje se na omenjene obravnave. V zadnjem času si zlasti jako prizadevajo v Helmski škofiji čisto zatreti rimsko katoličanstvo. S tem hočejo odvrniti, da k razkolništvu prisiljeni zedinjenci pri katoliških duhovnih ne najdejo tolažbe, in da se po zmanjšanju katoliških fará razkolništvo čedalje ložje razširja. Prav tako je ravnala že Katarina II. Vzrok za tako ravnanje si kmalo izmislijo. Katoliški duhovni, pravijo, dele sv. zakramente tudi takim, kateri

se pismeno ne spričajo, da so katoličani, ter dajejo pohujšanje „spreobrnjenecem“ (t. j. razkolnikom), zato katoliške cerkve zapirajo, duhovnike pa pošiljajo v Sibirijo; v Tomsku je takih revežev 10, v Tobolsku 7, v Tunki 7, v Irkucku 5, in v drugih krajih 4, ki bi morali lakote umreti, da bi jih usmiljeni ljudje ne podpirali.

Domače novice.

V Ljubljani, 8. aprila.

(Nujno vprašanje do župana gospoda Lašana in Dežmana.) Gospod Lašan je že lansko leto žugal, da bo odstopil od županstva, ako bo gospod Regali voljen v mestno starešinstvo. Gospod Dežman je letos še kratko pred volitvami javno v kazini isto obljubil. Gospod Regali je zdaj voljen, tedaj: gospod Lašan in Dežman — mož beseda! Ali ne?

(Zasežen) je bil v torek „Narod“ zavoljo nekega dopisa iz Idrije.

(Program „besede“), katero bo napravila jutri v nedeljo 9. t. m. ljubljanska čitalnica, je sledeči: 1. Maršalek — Slavnostna Ouvertura; igra vojaški orkester. 2. Bratsky — „Oče naš“, poje moški zbor. 3. a) Schuman — „Večerna“, za gosle in harmonium. b) Grützmacher „Romanca“, za violin in glasovir, igrata gospoda Müller in Förster. 4. Dürna — Trospev za sopran, tenor in bariton s spremljevanjem glasovira. Pojo gospa Odijeva in gospoda Meden in Stegnar. 5. Fantazija slovanskih pesem, zložil za harmonium in igra gosp. A. Förster. 6. Förchtgot — „Žene mrak se“, moški zbor s spremljevanjem orkestra. Začetek ob poli 8. uri zvečer. Harmonium je za ta večer blagovoljno prepustilo častito predstojništvo Alojzevišča.

(Mestni magistrat) je na Bregu ob Ljubljanci že nasadil drevored in napravil ob vodi leseno ograjo, tako da se ta prostor prav prijeten vidi. „Za zidom“ so jeli podirati tiste drvarnice ob vodi proti železnemu mostu, ki so bile res že vse drugo kakor lepota za mesto. Čas res, da se kaj zgodi v tem obziru za mesto.

(Nabiranje novincev za vojake) traja v Ljubljani že tri dni in po vsih krajih mesta se razlega tulenje in neprijeten hrup. To je ostudna nadloga, ki naj bi se odpravila.

morem povedati; nadalje pa tudi, koliko misel imamo včasih naenkrat v glavi, kako se nam vrsti ena za drugo, v enem trenutku koliko število jih je; kako bi toraj mogli z besedo vse to izgovoriti! In kar se nam v srcu godi, kadar smo jeze ali ljubezni, žalosti ali veselja vzburljeni, kako bi mogli to v besede spremeniti, kako komu dopovedati! Da-si je toraj jezik pomoč, da moremo svoje misli izraževati, tudi da moremo svoje misli sami natančneje spoznavati, vendar ni tako potreben, da bi se brez njega nepogojno misliti ne dalo.

2. Jezik sam na sebi ne more nastati brez mišljenja.

Od kod se zdaj naučimo jezika? Ko otroci od družih odrasčenih ljudi. In tudi otrok mora že pričenjati misliti, preden začne govoriti. On vidi svojo mater, ki se vedno peča z njim; sliši svoje brate in sestre, ki ji pravijo: mati; počasi odvezuje se mu jezik in tudi on skuša izreči to ime. Vidi in pokusi jabelko; sliši tudi, da drugi ljudje imenujejo ta sad: jabelko; ako pa sliši to besedo, spomni se zopet na sad. Vidiš toraj, dragi bralec, da se misel

mora že pred jezikom nekoliko razvijati. Kakor otrok raste na mišljenji, toliko ložje izrazuje svoje misli z besedami, toliko več govori.

A drugače je z onimi, ki se jezika ne morejo pri družih učiti, ki sami sebi prepuščeni rastejo brez družbe. Pri tacih ne razvija se mišljenje iz vzrokov, katere bomo pozneje navedli; zdaj le nekatere zglede v enacih primerljivejših, kateri nas bodo natančneje podučili o razmeri mišljenja in jezika, pa tudi družbe in jezika, družbe in mišljenja.

Stari zgodovinar Herodot pripoveduje o egipčanskem kralju Psametihu, ki je želel zvedeti, kateri je najstarejši jezik na svetu, da bi iz tega mogel sklepati, kateri je najstarejši narod. V ta namen izročil je nekemu pastirju dva novorojena dečka s poveljem, naj ju redi v popolni samoti in naj ne pripušča spregovoriti najmanj besede o njuni pričnosti. Ko je čez dve leti pastir stopil v hišico, kjer sta se bila redila s kozjim mlekom, spregovorila sta besedo: bekos. Ta beseda je le posnemanje kozjega glasu. Če je ta povest resnična ali ne, se ne more določiti; gotovo pa kaže, da se v

samoti ni moglo razvijati mišljenje in toraj tudi ne jezik.

Druga enaka prigodba bere se v zgodovini Jezuitov. Akebar, cesar Mongolski, rad bi bil zvedel, katera je naravna vera človeška; dal je toraj na enaki način 30 otrok odgojevati in posebno varovati, da se ne izgovori nobena beseda pred njimi. Ko je nekoliko let pozneje dal jih pred se pripeljati, bili so vsi mutasti in v divjosti popolnoma podobni živalim, med katerimi so bili izrejeni in odgojevani.

Še več enacih primerljejev bi mogli naštet, ako bi hoteli, pa ti zadostujejo. Povsod kaže skušnja, da taki otroci popolnoma zaostanejo. Človek toraj potrebuje k svojemu razvitku družbe; če je zrejen v samoti, ne morejo se razcvetiti njegove lastnosti in duševni darovi; tak človek ne more misliti, toraj tudi ne more govoriti.

Ako smo pa poprej trdili, da se mišljenje razvija brez jezika, bo marsikdo poprašal, zakaj se pri teh in enacih priložnostih ni razvilo mišljenje in potem iz mišljenja tudi jezik? Odgovor na to je: Taki ljudje bili so tudi te-

Razne reči.

— Za izkopovanje stavb na kolih na ljubljanskem mabu je učno ministerstvo dovolilo 800 gld.

— „Cillier Zeitung“ imenoval se bo list, ki bo jel s 1. majem izhajati v Celji po dvakrat na teden. Vredoval ga bo Viljem Goldmann, zakladal pa tiskar Janez Rakuš. Celjani se silno motijo, če mislijo, da bodo z nemškimi listom kaj dosegli. Ljubljana je dokaj večja, pa bi se „Tagblattu“ huda godila, da ne bi zajemal iz skrivnih virov. Časi, ko je vse nemčurilo, so na Slovenskem minuli.

— Za Brandstetterjev izpust iz ječe je prosilo več upnikov, kateri imajo tirjati 460.000 gold., 3 doktorji, srenja in šolski zastop radvanjski, Wretzl in njegovi pristaši, desnopobreški dekan ponudili so 10.000 gold. kavcije — a vse je bilo zastonj! Brandstetter še ostane arestant.

— Okrajna posojilnica v Ljutomeru ima v ponedeljek 17. aprila t. l. ob dveh popoldne v šolskem poslopju ljutomerskem občni zbor. Na dnevnem redu je: 1) priobčilo računa in bilance za minulo leto; 2) odobrenje porabe dobička za rezervni fond; 3) odveza ali absolutorij načelnikstvu zastran računa; 4) izločitev društvenikov, ki svoje dolžnosti ne izpolnjujejo in 5) volitev petih udov v nadzorno svetovalstvo.

— Vinorejski shod avstrijskih vinorejcev se bo letos v Mariboru meseca septembra obhajal. Okrajni zastop mariborski je za stroške dovolil 400 gld.

— Tolovajsk napad. V petek 31. marca je v Podplatah v kostrivniški fari klatež L. J. napadel voznika J. K. opoldne ter ga s kamenom po glavi udaril, da se je ta nezaveden na tla zgrudil. Hotel mu je denarje pobrati, pa je hitro odbežal, ker so se ljudje bližali.

— Sejmna Kranjskem. Meseca aprila: 9. v Rovtah (Črnomeljškem kant.), 11. v Senožečah. 15. na Skaručini in v Borovnici. 17. v Grahovem. 22. v Motniku, torek po kvartni nedelji v Črnomlju, ponedeljek pred sv. Jurjem v Leskovcu pri Krškem, torek pred sv. Jurjem v Novem mestu, sv. Jurja dan v Loki, Št. Jurji, Gambergu, Kotredežu, Planini, Radoljici (za živino), Črnem vrhu in v Žužemberku; sv. Marka dan v Bučki, Grosupljem, Hotavljah, Kranji in Št. Jurji (pri Svibnjem), pond. po sv. Jurji v Bistrici (na Notranjsk.),

ponedeljek po tihi nedelji pri sv. Leni (Berdsk. kant.), četrtek po sv. Jurju v Rakitni, sáboto po sv. Jurju v Št. Volbenku. 27. v Lukovcu, velikonočni pond. v Moravčah, velikonočni torek v Črnomlju, Dobernc̄ah, Železnikih, Česnjicah, Kotredežu, Ipavi in na Vrhniki, sredo po vel. noči v Št. Vidu pri Zatičini in v Žireh; saboto po veliki noči v Trebelnem in v Zagracu fužinah, pond. po beli nedelji v Podbukovju (poleg Krke), na Igu, v Ribnici, v Jagnenci, na Vačah, v Št. Jurji pri Gamberku in v Šturji, torek po beli ned. v Metliki in v Bušehi vasi; pond. po 3. nedelji po vel. uoči v Dolih in v Vrhu (Idrijskem kant.), tretji pond. po veliki noči na Vrhovcu (Kočevje.)

Na Štajarskem. Meseca aprila: 10. v Dobovi, v Kamci, v Koprivnici, v Trbovlju, v Selnici pri Dravi. 11. pri sv. Križu pri Slatini, v Pepolah, v Radazgivesi. 13. v Konjicah, v Reichenburgu, v Laškem. 14. v Mozirju, v Lembergu in pri Mariji Snežnici.

Na Koroškem. Meseca aprila: 10. v Požarnici, 11. v Renvegu. 18. v št. Pavlu, v št. Lenartu, v Althofnu in v Gornjem Drauburgu. 24. v Trgu, v Gutštajnu, v Gradišču. 25. v Mautnu.

Na Primorskem. Meseca aprila: 16. v Voloskem. 22. v Kastvi. 25. na Kačicu (Sež. k.). 31. v Vidmu. Sv. Trojice dan na Grobniku.

— Splačal ga je! Častnik sedel je v kavarni in zraven sebe imel je psa. Vstopi dijak in se vsede k istej mizi. Ker se po navadi ne razumljajo dosti častniki in dijaki, se je častniku to zamalo zdelo. Da bi vzejal dijaka, reče psu: „Vidiš, moj psiček, če napraviš zrelotno skušnjo, postaneš tudi ti dijak“. A dijak odvrne: „Vidiš, moj kužek, če pa pri zrelosti skušnji propadeš, postaneš častnik“.

Slovensko gledišče.

Kakor smo že omenili, je bila zadnja predstava krasna. Pričela se je s slavnostno ouverturo mladega g. A. Maršaleka, kateri je s tem svojim res velikanskim delom pokazal, da tiči v njem silen umetniški duh. Ouvertura je lepo spletena in umetno instrumentirana, vojaška godba pod vodstvom kapelnika gosp. Bernarda jo je tudi točno in gladko izpeljala. Mlademu skladatelju je donela živahna pohvala vseh prostorov. — V burki „Krojač Fips“ je spuščal gosp. Kajzelj neprenehoma svojo komiko, smeha in bilo ne konca ne kraja. — Glavna

o čednosti itd. ne morejo razvijati pri njih, kar nas uči več zgledov, katerih bomo le enega naveli.

V letnikih akademije vednosti v Parizu od leta 1703 bere se, da je gluhonemec iz francoskega mesta Šartra (Chartres) v štiri in dvajsetem letu svoje starosti dobil sluh in se potem tudi v kratkem navadil govoriti. Nekteri duhovni radi bi bili zvedeli, ali je kaj in kaj je mislil o najvišjih naukih človeških n. p. o neumrjoči duši, o natorni postavi pravosti in takih rečeh in so ga toraj natančno spraševali. Pokazalo se je, da o tacihi rečeh še mislil ni in če je kaj verskega storil, posnemal je svoje katoliške starše brez misli, le iz navade.

Dokazano in potrjeno je toraj, da ni treba jezika pred mišljenjem, ampak da se mora prej misliti, predno se more govoriti in da popolno mišljenje brez jezika ni mogoče.

Če se ozremo po svetu, vidimo toliko vednosti in učenosti, umetnosti, k katerim je nepogojno potrebno popolnoma mišljenje, k popolnoma mišljenju pa je jezik potreben, toraj se niso mogle vede brez jezika iznajti. A kdo je našel jezik? Od kod je nastal? Brez jezika

točka tega večera pa je bila opereta „Čarovnica“; zato, ker je po besedah, godbi in napevih izvirna domača — dosedaj četrta, naj nam bo dovoljeno nekoliko obširneje spregovoriti o nji in o tem, kako se je na odru izpeljala.

Predmet ji je pisatelj g. J. Aléšovec vzel iz našega kmetiškega življenja. Glavna oseba v nji je mlada sirota (Milka), ktere mati je veljala pri vražnih kmetih za čarovnico (copernico); po tej je podedovala hči majhno posestvo in kajžico, pa tudi slabo imé, tudi o nji mislijo zlasti starejši ljudje, da je čarovnica, in se je ogibljejo, jo zaničujejo in nagajajo, kjer koli se dá. Med temi je tudi bogati kmet (Matiček), čegar sin (Rajko), dokončavši nekoliko šol, ima podedovati posestvo. Ta sin se zagleda v mlado zalo „čarovnico“ (Milko), a oče, trdovraten in poln vraž in babjeverstva, noče nikakor privoliti, da bi se vzela. Tedaj bi bila njuna ljubezen brez vsega upanja, dokler je trdovratni oče živ, da ne bi bilo nekega navihanega in zvitega gostača (Štefana), kteremu se smilita. Ta sklene vražnega očeta vjeti na podlagi babjeverstva. V zvezi s sinom namreč naredi, da gre v hiši vse narobe, da jo lastavke zapuščajo, da živina slabo molzé itd., in stavec mu rad verjame, da mu je vse to mlada čarovnica naredila, ker jo je razžalil s tem, da brani sinu vzeti jo v zakon. Slednjič ga straši še spod strehe, posnemaje glas čaravnice (Milke matere) in žugaje mu, da kletev, ki leži zdaj na njegovi hiši, ne bo prišla ob moč, dokler Milke ne vzame kot neveste pod svojo streho. V znamenje, da je vse to res, naznaní trepečemu babjevercu, da bo njegov sin postal nem (mutast) in bo nem tako dolgo, dokler oče ne privoli ženitve; vrh tega se ima vsa hiša v tla pogrezniti. Ko vtihne glas izpod strehe, pokliče preplašeni oče sina, a ta se — kakor je bilo dogovorjeno s Štefanom — dela nemega. Zdaj je oče prepričan, da je res njegova hiša in vse, kar je v nji, zakleta in da bi jo odrešil te kletev, privoli v to, da sin vzame v zakon „čarovnico.“ Brž, ko je v to privolil pred pričami in ne more besede več preklicati, mu razkrije Štefan vse, posebno še s tega namena, da bi ga ozdravil prazne vere na čaravnice. Ali v kljub temu ostane trmasti oče vsaj na videz še pri svoji vraži in odide godrnjaje, zaljubljena pa se vzameta.

To je ob kratkem predmet operete, lahek in površen, kakor pri operetah sploh. Jezik je

lesno zanemarjeni in tako se tudi duševne zmožnosti niso mogle razviti. Saj nam skušnja kaže, da taki, ki so od mladosti slabo izrejeni in tudi po telesu pohabljeni, vedno zaostajajo za onimi, kateri so vsaj telesno dobro odgojevani.

3. Misel se ne more razviti popolno brez jezika.

To sprevidno je že iz navedenih zgledov, ker se jezik ni mogel razviti brez mišljenja, mišljenje ne brez družbe; in toraj še manj popolnoma mišljenje. To pa sledi tudi iz tega, kar nas skušnja uči pri gluhomutcih, ki so rojeni gluhi in toraj tudi ne morejo posnemati glasov obdajajočih jih ljudi, toraj ostanejo tudi mutasti ali nemi. Takí gluhomutci namreč žive v družbi drugih ljudi, se odgojujejo tudi telesno dobro, toraj pri njih ni nobene zapreke, da ne bi mogli misliti po malem; nimajo vsi pokvarjenih ust in onih udov, ktere človek rabi pri govorjenji, a vendar ne govore, kar nam kaže resničnost trditve, da človek sam od sebe ne more znajti jezika; in ker ne slišijo, se tudi višje misli n. p. o Bogu, o duši,

ni ved, a največa veda bila bi iznajti jezik, ki je tako natančno vreden in po gotovih postavah razdeljen. Jezik toraj ne more biti človeška iznajdba; zato pravi celo neverni Rousseau (Rusó): „Zdi se mi, da je bil jezik potreben, da se jezik mogel je iznajti.“

Iz teh misli še le izvira nam pravi odgovor na vprašanje: „Od kod je jezik nastal?“, odgovor, ki je enako važen za zgodovino človeštva, kakor v potrjenje resnice naše sv. vere, odgovor: Človek je prejel jezik od Boga. Naš dobrotljivi stvarnik sam je vir in začetek našega jezika, ker je človeka vstvaril že z darom jezika. Ta jezik rabil je koj po stvaritvi svoji, ga popolnjeval s podukom božjim in ga dal v dedščino svojim sinovom in po njem vsemu človeškemu rodu.

Tako nas nazadnje tudi ta razprava pripelje na resnico naše sv. vere, kakor jo shranjuje in varuje mati katoliška cerkev; saj sv. cerkev nas uči, da imamo vse dobro in popolnoma od Boga, življenje in dihanje in vse, od njega, v kterem živimo, se gibamo in smo. —

